

Álprofilok használata az etikus és biztonságos internethasználat tanításában

Holló Csaba

chollo@inf.u-szeged.hu
SZTE TTIK Informatikai Intézet

Absztrakt. Az etikus és biztonságos internethasználat tanításának legfőbb kihívása az, hogy az ismeretek átadásának mindaddig kevés haszna van, amíg nem sikerül a diákokban kialakítani azt az attitűdöt, hogy a tanultaknak megfelelően járjanak el. Ugyanakkor, az ismeretek alkalmazása többnyire olyan körülmények között történik, amire a tanárnak nagyon kevés rálátása van, a diák pedig ritkán szembesül a nem megfelelő magatartásának következményeivel, amelyek ugyanakkor nagyon súlyosak lehetnek. A cikkben azt elemezzük, hogy mit érdemes elmondani a diákoknak az álprofilok kapcsán, milyen kompetenciákat fejleszthetünk ezzel, és hogyan használható ez arra, hogy a diákokat meggyőzzük az etikus és biztonságos internethasználat szükségességéről.

Kulcsszavak: álprofilok, etikus és biztonságos internethasználat, nevelés

1. Bevezetés

Minden eszköznek vannak használati szabályai, melyeket a lehetőségek kihasználása, és a veszélyek elkerülése érdekében meg kell tanulni, és a nem megfelelő használatból származó károkért nem az eszközt kell okolni. Az internetes szolgáltatások is *eszközök*, melyek használati szabályait a fiatal generációval is meg kell ismertetni, továbbá azt is el kell érni, hogy azokat be is tartsák.

Az első kérdés, ami ezzel kapcsolatban felmerül, hogy ennek megvalósítása kinek a feladata? A gyermeket nevelni kell arra, hogy a szabályokat betartsa, amit fontos már kiskorban elkezdni, tehát a gyermek neveléséért felelős személyek (tipikusan szülők) szerepe információ átadóként és mintaként is megkérdőjelezhetetlen. Csakhogy, sok esetben ezeknek a szabályoknak kisebb vagy nagyobb részét a szülők sem ismerik, vagy legalábbis nem alkalmazzák. A gyermek oktató-nevelő tevékenységében a másik fontos szereplő az iskola. A jelenlegi NAT, és – digitális kompetenciaként – a 2018-as NAT tervezet is tartalmazza az etikus és biztonságos internethasználat kialakítását, melyben számos tantárgy részt vehet, továbbá – különösen a viselkedési normák kialakításában – az osztályfőnöknek is nagyon fontos szerepe van. Ugyanakkor, a témában legkomolyabb szakmai ismeret és szakmódszertani felkészültség mégiscsak az informatikatanártól várható el, így az iskola részéről első sorban az ő feladata ennek megvalósítása. Ez azonban szakmódszertani szempontból is új kihívások elé állítja az informatikatanárt, ugyanis ez esetben nem elegendő az, hogy a diák megértse és megtanulja a tananyagot, a tanárnak azt is el kellene érnie, hogy a diák annak megfelelően viselkedjen, olyan környezetben is, amikor erre a tanárnak nincs rálátása. Ez pedig csak úgy lehetséges, ha a diákot sikerül *meggyőzni* arról, hogy ezeknek a szabályoknak a betartása neki is érdeke. A meggyőzésben pedig sokat segít az, ha a diákot szembesítjük a lehetséges következményekkel, akár az érzelmeire is hatva, olyan történetekkel, melyek megtörténtek, vagy megtörténhetnek. Az álprofilok természetesen nem az egyetlen terület, amelynek megbeszélése erre is lehetőséget ad, de mivel a közösségi hálózatok használatának elterjedése miatt ennek tárgyalása úgysem kerülhető ki, nézzük meg, hogy mit érdemes a témában elmondani és ez milyen tanulságokkal járhat.

2. Mi az álprofil és milyen a készítője?

Kamuregnek fogjuk nevezni az olyan felhasználót, aki olyan valótlan adatokat jelenít meg magáról, amelyek következtében valódi kiléte nem, vagy csak nehezen kideríthető. A valótlan adatokat tartalmazó profil lesz az *álprofil* vagy *kamuprofil*.

Álprofileket sokféle okból és céllal készítenek, ám közös tulajdonságként azt kijelenthetjük, hogy az álprofil készítője valamilyen okból nem meri, vagy nem akarja felvállalni önmagát. Ez lehet például félelem (előítéletektől, kihasználástól, szülőktől, hatóságoktól, kommentelőktől stb.), a tulajdonosának olyan vágya is, hogy a valóságnál jobb képet mutasson magáról, de lehet mögötte üzleti vagy rosszindulatú cél is.

A kamuregekről további jellemzést a különböző célú álprofilek részletesebb leírása kapcsán fogunk adni.

3. Az álprofil „hitelesítése”

Az álprofil annál hatékonyabban használható, minél inkább sikerül arról másokkal elhitetni, hogy igazi. A következő trükkök ismerete azért lehet hasznos, hogy legyen néhány szempontunk, melyeket érdemes átgondolni, amikor valaki ismerősnek jelöl minket.

Egy valódinak tűnő profilhoz ismerősök kellene. Hogyan tehet szert a tulajdonosa ismerősökre? Bár egy álprofilnak is jó esélye van arra, hogy akadjanak olyanok, akik visszajelölik [1], a legnehezebb mégis a kezdet, amikor egyetlen ismerőse sincs, hiszen egy idegen számára ez nagyon gyanús lehet. Megoldás: a kamureg készít még néhány álprofilet, és ezek egymást elfogadják ismerősnek. A több álprofilnak egyébként is sok haszna lesz még.

Az álprofilekhoz fényképek kellene, melyek akkor növelik a profil valódiságának látszatát, ha (más) emberek fényképei lesznek (tehát nem állatok, tájak és egyebek). Az álprofilek későbbi használhatóságánál fontos lehet, hogy a fényképek valódiságát a kamureg minél hihetőbben bizonyítani tudja. Ennek érdekében a fényképekkel megteheti a következőket. Valamelyik másik álprofiljáról megírja a fénykép igazi tulajdonosának, hogy látott az ő képével egy másik profilet is, és nem tudja eldönteni, hogy melyik profil az igazi, és ezért kér tőle egy általa (például saját kézírással) hitelesített képet. Hogyha sikerül megszerezni a képet, akkor azt a kamureg képszerkesztő programmal módosítja, aminek segítségével a későbbi ismerőseinek azt állíthatja, hogy ő az igazi, és a kép igazi tulajdonosa a család.

Hogyha ily módon van már néhány ismerős, akkor a kamureg próbálkozhat azzal, hogy ismerősnek jelöl ismeretlen embereket is, tipikusan olyanokat, akik várhatóan kevésbé figyelmesen fogják ellenőrizni az ő profilját. Ilyenek lehetnek például a nagyon sok ismerőssel rendelkező profilek, vagy olyan fiatalok is, akik egy jóképű srácot vagy csinos hölgyet (ami természetesen lehet hamis kép) az átlagosnál kevesebb mérlegeléssel jelölnék vissza [1].

Elképzelhető azonban az is, hogy a kamuregnek konkrét „kiszemelt” áldozata is van. Ebben az esetben célravezetőbb lehet, ha először az áldozat ismerőseit jelöli be a más hamis profileiról [1], és megpróbál minél több információt megtudni az áldozatról (például kedvencek, meglátogatott helyek, vallás). Ezután jöhet az áldozat bejelölése, akinek, ha gyanakszik, mondhatja, hogy találkozta már egy olyan helyen, ahol az áldozat is járt, és ahol sok ember ismerkedik egymással (buli, nyaralás, konferencia, vallási szertartás). Továbbá, az áldozatról szerzett információkkal könnyebben meg tudja nyerni annak szimpátiáját azáltal, hogy az áldozat által kedvelt dolgokról azt állítja, hogy ő is azokat, szereti, olyan vallású stb. Ha az áldozat (később) mégis gyanút fog, akkor pedig elküldheti neki a fentiekben leírt módon hamisított képet.

4. Az álprofil használata

Az álprofilok használatát céljaik szerint fogjuk csoportosítani és tárgyalni.

4.1. Társkeresés

Az álprofilok használatának egyik leggyakoribb célja a társkeresés [7].

Mielőtt rátérnénk az álprofilok társkeresésben történő használatára, érdemes megemlítenünk egy olyan szempontot, ami minden társkeresésben szerepet játszik. Minél kevesebb tényleges tapasztalásunk van a másikkal kapcsolatban, annál valószínűbb, hogy fel fogjuk ruházni olyan tulajdonságokkal is, amelyekkel nem rendelkeznek, emiatt pedig erősebben szeretethetjük (vagy akár gyűlölhetjük) a másikat, mint a valóságban. Ez a szempont az internetes társkeresésben pedig annál nagyobb mértékben jelentkezhet, minél korlátozottabb kommunikáció folyik a résztvevők között.

A társkeresés lehet többé vagy kevésbé komoly, de feltételezni fogjuk, hogy alapvetően jó szándékú. A kifejezetten mások kihasználására irányuló „társkeresést” a későbbi alfejezetekben fogjuk tárgyalni.

Az álprofillal történő társkeresés általában először jó szórakozásnak tűnik, a kamureg nem is gondolja, hogy tényleg komolyra fog fordulni valamelyik kapcsolat. Hogyha csak magányos és szórakozik, de a másik nem kell neki eléggé ahhoz, hogy iránta érzelmeket tápláljon, akkor ez a másik számára rossz lehet akkor is, ha a kamuregben nem volt kifejezetten ártó szándék. Hogyha pedig a kamuregben lesznek érzelmek, és a kapcsolat komolyabbra fordul, akkor nem meri bevallani, hogy bizonyos információk nem felelnek meg a valóságnak, mert nem akarja elveszíteni a másikat.

4.1.1. A jó szándékú álprofilos társkeresés használata

Feltevődik a kérdés, hogy miért készít valaki jó szándékú társkereséshez álprofil? Ennek több oka is lehet.

Egyrészt, lehet az, hogy fél az előítéletektől, nem akarja, hogy mások megtudják, hogy ilyen módon keres társat magának, vagy azt, hogy milyen társat keres (például azonos neműt).

Másrészt, lehet az is, hogy (valószínűleg) negatív énképpel, vagy legalábbis (indokolatlanul) csekély önbizalommal rendelkezik, valószínűleg azért, mert korábban sokat bántották, társkeresési kezdeményezései kudarcosok voltak, és azt reméli, hogy ha a „feljavított” profillal sikerül olyan társat találnia, aki jobban megismeri és kötődni fog hozzá, akkor az majd az igazi személyiségét is elfogadja. Ennek a lehetőségnek előfordulhat, hogy konkrét célszeméllyel akar közelebbi kapcsolatot létesíteni, akit a valóságban ismerhet.

Tehát, a kamureg többnyire lelki problémákkal küzd, és valószínűleg olyan társsal fogják egymást elfogadni és jól megérteni, aki hasonló tapasztalatokon ment át, és úgyszintén lelki problémákkal küzd. Már önmagában annak is terápiás hatása lehet, hogy a kamureg az álprofil mögül elmondhat olyan dolgokat, amiket a való életben nem vállalna fel, vagy másnak nem mondhatna el. Ugyanakkor, egymást kölcsönösen átsegíthetik kritikus helyzetekben, és mindkét fél részéről könnyen kialakulhat valamiféle „hiánypótló szerelem” a másik iránt, aki őt végre látszólag elfogadja. A kamureg részéről ez nyilvánvalóan önámítás, de pillanatnyilag jobbnak tűnik, mint a valóság. Viszont önámítás lehet a másik fél részéről is, akinek annál fájóbb lenne beismernie, hogy ez tévedés volt a részéről, minél több időt, érzelmet és pénzt ölt bele a kapcsolatba, ezért nem akarja meglátni a nyilvánvaló gyanús jeleket sem.

4.1.2. A jó szándékú álprofilos társkeresés csapdája

A kamureg sok esetben azt gondolja, hogy ő tulajdonképpen semmi rosszat nem tesz, különösen ha „csak” a kép és a név nem igazi, de egyébként szereti a másikat, támogatja azt, és komolyan akarja a kapcsolatot. Mi itt a probléma?

Egy valós fénykép is a másik környezetre gyakorolt benyomásának csak töredékét fejezi ki, hiszen többnyire nem átlagos körülmények között, hangulatban, ruhában készült, lehet retusált is, ugyanakkor nem tudja tükrözni megfelelően a másik „kisugárzását”. Az egymásról ismert képi és személyiségi információkat a felek képzeletükkel egészítik ki, ami nagyon messze lehet a valóságtól. Ily módon, az egymást kizárólag fényképről ismerőkben, nagyon mély virtuális kapcsolat esetén is, az első találkozás alkalmával könnyen lehet olyan érzés, mintha a másik egy idegen lenne, és komoly csalódás lehet az is, hogy a másik nem egészen olyan, mint amilyennek képzelték. Hogyha a fénykép hamis, akkor mindez fokozottan jelenik meg, ráadásul a másik fél becsapottnak fogja érezni magát, és kicsi a valószínűsége annak, hogy még bízni akar és tud abban, akiről már az első találkozáskor kiderül, hogy hazudott neki. Ily módon az első találkozás jó eséllyel a kapcsolat végét jelentheti akkor is, ha egyébként a kamureget a társa a (talán kevésbé vonzó) valós képével és tulajdonságaival elfogadta volna. Az önámítás pedig annál rosszabb, minél tovább tart, hiszen közben mindketten tényleges lehetőségekről maradhatnak le.

4.1.3. Tisztességtelen eszközök a társkeresésben

Többé vagy kevésbé jó szándékú társkeresés során is előfordulhat olyan, hogy a kamureg tisztességtelen eszközöket vet be annak érdekében, hogy magához láncolja a másikat. Érdekes ezek közül is nézni néhány példát.

Korábban már említettük, hogy a több álprofil különböző célokból használható. Jelen esetben a kamureg megteheti azt, hogy más álprofiljáról sértegeti az áldozatot, majd a fő álprofiljáról látványosan kiáll mellette és megvédi a támadásoktól azért, hogy mutassa, hogy ő milyen jó barát, és megnyerje a másik bizalmát.

A kamureg a konkurencia kiiktatása céljából a következővel is próbálkozhat. Készít az áldozatról egy álprofilt, azzal ismerkedik, majd ezt az információt eljuttatja az áldozat párjának, aki azt fogja hinni, hogy az áldozat őt megcsalja. Hogyha ki is derül az igazság, pillanatnyilag ez okozhat egy olyan válságot az áldozat kapcsolatában, ami a kamureg számára megkönnyíti az áldozat elcsábítását.

Elképzelhető, hogy a „szerelem hevében” egymással intim információkat vagy meztelen képeket cserélnek, vagy legalábbis a kamureg ilyeneket kér. Ezzel viszont az áldozat zsarolhatóvá válik. Például, később hiába jön rá arra, hogy a kamureg hazudik magáról, nem meri elhagyni abbéli félelmében, hogy a kamureg a megszerzett információkat és képeket közzéteheti.

Az is megtörténhet, hogy a kamureg megszállott lesz, aki a másikat „megfojtja a szerelmével”, vagy legalábbis féltékeny lesz, ebben az esetben nem meglepő, ha igyekszik megakadályozni, hogy az áldozat másokkal ismerkedjen. Tesztelheti a másik hűségét úgy, hogy egy másik kamuprofiljáról megpróbálja elcsábítani, vagy más álprofilokon keresztül az áldozat ismerőseitől érdeklődik az áldozatról. Az is lehetséges, hogy valaki csak azért készít álprofilt, hogy a párja hűségét tesztelje.

Hogyha a kamureg úgy érzi, hogy veszélyben van a kapcsolat, akkor érzelmi zsarolást is bevet. Például, azt írja, hogy valamilyen súlyos betegségben szenved azért, hogy az áldozat úgy érezze, hogy tisztességtelen lenne, ha éppen most hagyná el, amikor a kamuregnek szüksége van rá.

4.2. Másik személyiség használata

Vannak, akik azért készítenek álprofilt, mert ezáltal élük ki személyiségük azon oldalát, amilyenek lenni szeretnének, de valamilyen okból nem lehetnek, vagy nem mernek lenni.

Ennek talán leggyakoribb alosztala, amikor valaki különböző oldalakon álprofilal kommentel. Az nyilvánvaló, hogy nem meri saját nevével felvállalni a véleményét, ettől függetlenül a kommentelő tevékenysége lehet jó vagy ártó szándékú, és ezt megvalósíthatja mások tiszteletben tartásával, vagy erőszakos és provokatív módon trollként, vagy zaklatással.

4.3. Kihasztnálás, rosszindulat

A teljesség igénye nélkül felsorolunk néhány olyan lehetőséget, ahogyan a kamureg mások kárára visszaélhet az álprofiljaival.

Lehet, hogy a kamureg „csak” kihasználni akarja az áldozatot, az is lehet, hogy uralkodni akar felette, és az is, hogy kifejezetten ártani szeretne neki. Az utóbbi származhat abból, hogy korábban csúfolták, megalázták, megcsalták, és bosszút akar állni úgy általában „az embereken” (ebben az esetben gyűjtheti is az áldozatokat), vagy kifejezetten az áldozaton, akire személyesen is haragudhat.

4.3.1. Adathalászat

A kamureg az álprofiljait arra is felhasználhatja, hogy másoktól olyan adatokat tudjon meg, amikkel később visszaélhet. Ennek érdekében gyakran valakinek a profilját másolja le, akinek a nevében megpróbálja megszerezni a kívánt adatokat.

Példaként említjük, hogy a 2014-es INFO ÉRA konferencián Szilágyi András egy emlékezetes előadásában ismertetett egy saját kísérletet, melynek segítségével bemutatta, hogy saját magáról készített álprofilja segítségével (amit bárki más is készíthetett volna), bárki más által megszerezhető információk segítségével, hogyan tudott diákjaitól személyes adatokat megszerezni. Ehhez az álprofilja mellett egy telefonra kiküldött programot, és elvileg névtelen, de bizonyos információk együtteséből azonban névvel beazonosítható kérdőívet használt. A kísérlet eredményét utólag ismertette a diákjaival, akiknek ez valószínűleg egy életre szóló leckét jelentett.

4.3.2. Lájkvadászat, marketing

Az ilyen álprofilokat a kamureg azért hozza létre, hogy lájkokat gyűjtsön vagy – akár egy cég megbízásából – termékeket reklámozzon. Ennek érdekében igyekeznek minél több ismerőst gyűjteni, akik ily módon nagyobb bizalommal fogják fogadni a felkéréseit lájkokra vagy vásárlásokra.

Vannak olyan cégek is, amelyek ellopják vagy megvásárolják más profilok adatait és azok felhasználásával akár több ezer álprofil készítenek, melyek jók arra, hogy reklámozzanak termékeket, illetve arra is, hogy segítségükkel célzott oldalakon valótlan követőszámot vagy lájkolásszámot hozzanak létre. Az igazi tulajdonosok számára az is meglehetősen kellemetlen lehet, hogyha a hamis profiljuk által őket olyan termékekkel, reklámokkal hozzák összefüggésbe, amelyeket nem szeretnének [19].

4.3.3. Adományszámla

Ebben az esetben a kamureg az álprofiljában támogatásokat kér.

Egy megvalósítási lehetőség, hogy a kamureg lemásolja egy tényleg beteg ember profilját, vagy valaki olyanét, aki beteg volt, de meggyógyult, valós adatokkal és képekkel. Azért, hogy a profil hitelesnek tűnjön, és ennek érdekében legyenek ismerősei, készíthet álprofilokat a beteg ember ismerőseiről is, akiket bejelöl ismerősöknek. Ezek után ismerkedik (akár az eredeti profil ismerőseivel is), majd azt állítja, hogy kiújult a betegsége. Célja, hogy érzelmileg befolyásolja az ismerősöket (és azokat, akikkel az ismerősök megosztják az információkat), és egy saját adományszámlára (aminek természetesen semmi köze nincs az igazi beteghez) támogatásokat kérjen.

Egy másik megvalósítási lehetőség, hogy a kamureg ismert emberekről készít másolt álprofil, és a nevükben gyűjt adományokat különböző célokra, de természetesen saját számlájára [6].

4.3.4. Zsarolás

Ebben az esetben van egy vagy több konkrét áldozat, akit, vagy akiket a kamureg az álprofilján keresztül megszarol.

A zsarolás eszköze többnyire valamilyen információ, kép vagy videó, amiről nyilvánvaló, hogy az áldozat számára kellemetlen lenne, ha a kamureg azt nyilvánosságra hozná. Ez származhat egy bi-

zalmas viszonyból, ami a kamureg és az áldozat között (korábban) létrejött, vagy az áldozat manipulálásából. A cél többnyire pénzszerzés, de előfordulhat az is, hogy a kamureg az áldozattól valamilyen más jellegű szolgáltatást kér azért, hogy az áldozatot ne szégyeníse meg.

Fontos, hogy nem csak zsarolás áldozatai lehetünk, hanem tudunk nélkül személyünk, vagy az általunk kiadott információk, felhasználhatók lehetnek mások megszarolásában is. A következő példa erre is rávilágít.

Az áldozatok manipulálására példaként kivételesen megemlítünk egy ténylegesen megtörtént, tanulságos átverést. A kamureg álprofil készített Chris "Birdman" Andersen híres kosárlabda játékosról, illetve egy Paris (Roxanne) Dylan nevű 17 éves lányról. Paris-al Chris álprofiljáról, Chris-el pedig a Paris álprofiljáról beszélgetett, akit Chris idősebbnek hitt. Meztelen képeket szerzett róluk, melyeket továbbított is, összehozott kettőjük között egy találkozót, majd Paris anyja nevében pénzt követelt Christól azért, mert „megrontotta a lányát”. A rendőrség megtalálta a 17 éves Paris meztelen képeit Chris számítógépén, amiért gyermekpornográfiával vádolták és szakmai karrierje kettétört. A nyomozás végül kiderítette, hogy a kamureg egy 6 osztályt végzett, 30-as éveiben járó Shelly Chartier volt, aki 11 éven keresztül beteg édesanyját ápolta és emiatt nem hagyta el az otthonát, egyetlen kapcsolatát a külvilággal az internet jelentette. Shelly számos további hírességet is becsapott, 18 hónap börtönt kapott, amiből 12 hónapot ült le. [4, 13, 15]

4.3.5. Szex, pedofília

Ebben az esetben a kamureg megpróbál mások bizalmába férközni, személyes vagy virtuális találkozást létrehozni, és a bizalmat felhasználni vágyai kielégítésére.

Mivel a gyermekek többnyire könnyebben átverhetők, ezért számukra különösen veszélyes lehet, tehát fontos erre külön felhívni a figyelmüket. A gyermekek viselkedésének tesztelése lehetséges úgy, hogy készítünk egy álprofil és megpróbáljuk őket arról elcsábítani.

4.3.6. Bűncselekmények az áldozat nevében

Ebben az esetben a kamureg az áldozatról készít álprofil, és azzal követ el bűncselekményeket.

Bár valószínűleg többnyire kiderül majd, hogy az áldozatnak nincs köze az álprofilhoz, azt hosszú nyomozás, gyanúsítgatás előzheti meg, aminek az áldozatra nézve súlyos következményei lehetnek (iskolai problémák, barátok elvesztése stb.).

4.3.7. Az áldozat lejáratása

A kamureg ebben az esetben is az áldozatról készít álprofil, de a célja most kifejezetten az, hogy ezzel az áldozatnak ártson.

Az intelligensebb megvalósításban a kamureg az áldozat nevében annak kollégáit, tanárait, főnökeit csak finoman sértegeti, vagy indirekt módon kritizálja (például úgy, hogy a kritika az érintettekhez pletyka formájában jusson vissza, vagy közösségi oldalon, de nem a kritizált személy oldalán). A trükk abban van, hogy ha a kritika nem nagyon durva, akkor a célszemélyek nem fogják az áldozatot kérdőre vonni, tehát ő nem is fog tudni a történetektől, csak azt fogja észlelni, hogy a kollégái fokozatosan elhidegülnek tőle és „kiutálják” a közösségből, annak esetleges további következményeivel együtt.

A durvább változatban az áldozat nevében szexuális ajánlatokat tesz, vagy agresszíven sérteget másokat, amiért az áldozatot mások lenézik, utálják, esetleg megtámadják [8].

4.3.8. Internetes zaklatás

Az internetes zaklatás célja az áldozat lejáratása, megalázása, és ismétlődő, felzaklató, kiközösítő, kegyetlenkedő, agresszív, gyűlölködő üzeneteken, hívásokon, internetes kommunikáción keresztül valósiul meg. Ilyen zaklatás része lehet internetes oldal létrehozása az áldozat a lejáratására, azt netvetségessé tevő vagy annak jó hírét, kapcsolatait romboló (valótlan) tartalmak, átszerkesztett szemé-

lyes képek vagy videók terjesztése, az áldozat által szégyellt vagy titkolt információk közzététele, az áldozat személyes oldalainak, fiókjainak feltörése, módosítása, és annak nevében rossz cselekedetek elkövetése is. Az internetes zaklatás nem csak álprofillal valósulhat meg, de az esetek körülbelül felében az áldozat nem tudja, hogy ki az elkövető. [17]

4.4. Következmények

Fontossága miatt érdemesnek gondoljuk összefoglalni a legfontosabb lehetséges következményeket.

Társkeresés esetén fontos tisztában lenni azzal a jelenséggel, hogy minél kevesebb információt ismerünk a másikról, a képzelet annál inkább ki fogja tölteni lehetséges valótlan információkkal, ezért annál inkább csalódás lehet a vége. Hogyha egy ilyen kapcsolat hosszabb ideig eltart, akkor miatta más esélyes, valós kapcsolatok is tönkremehetnek. Hogyha a kamureg tisztességtelen eszközöket is bevet, akkor az áldozatnak más kellemetlenségei is lehetnek (bekavar más kapcsolataiba, nem tud a kamuregtől megszabadulni stb.). Nagyon fontos lehetséges következmény, hogy a kamureg az áldozat által kiadott (intim) információkkal visszaélhet. Hogyha az álprofil tulajdonosának szemszögéből nézzük, akkor könnyen megtörténhet, hogy a társa éppen a furcsa, gyanús jelek miatt nem köteleződik el teljesen, hanem közben másik kapcsolatot is kialakít, és a találkozás már késő lesz ahhoz, hogy a kamureget válassza. Továbbá, nagy esély van arra, hogy a társa a találkozásnál a kamureget idegennek fogja érezni (hiszen más képet alakított ki magáról), és ha egyébként elfogadta volna, akkor is annyira csalódott lesz és átvertnek fogja érezni magát, hogy nem akar további kapcsolatot olyannal, akiről az első találkozásnál kiderül, hogy hazudott neki.

Hogyha az álprofil célja kihasználás, rosszindulat, akkor az áldozatnak még komolyabb lehetséges következményekkel kell szembenéznie. Egyrészt bűncselekmények (lopás, szex) áldozata lehet. Másrészt, a tudomása nélkül, a nevében megvalósított sértések miatt megromolhatnak a kapcsolatai, a nevében megsértett személyek komolyabb bosszút is állhatnak rajta (megverik, kiteszik a munkából), illetve a megromlott közösségi viszonyai miatt önként is kénytelen lesz közösséget (munkát, iskolát) váltani. Mindez depresszióhoz, öngyilkossági kísérlethez is vezethet. A történetek miatt az áldozatnak a jövőben is nehézségei lehetnek a későbbi kapcsolataiban, munkakeresésben, hiszen például a munkaadó nem fogja nyomozni, hogy hamis volt-e a profil, amin a nevében szörnyű dolgokat műveltek.

A közösségi oldalak szabályzata tiltja a hamis profilok létrehozását. A közösségi oldalak sok esetben automatikusan is igyekeznek az álprofilokat kiszűrni és törölni, de ennek a célpontjai jelenleg első sorban az üzletszerűen működő oldalak, ezért ha álprofillal találkozunk, akkor ezt célszerű minél gyorsabban jelenteni. Ugyanis, a kamureg is megpróbálhatja letiltatni az általa lemásolt eredeti profilt, és ennek sikere attól is függ, hogy a közösségi oldal mennyire lelkiismeretesen fogja kezelni az esetet.

Az álprofil elsődlegesen polgári jogba ütköző jogsértést valósíthat meg, melynek szankciója a jogsértéstől való eltiltás mellett a sérelemdíj fizetésére kötelezés lehet. Ehhez azonban a sértettnek kell perelnie, és ehhez sok esetben neki kell megtalálnia az elkövetőt. Hogyha viszont az álprofillal már bűncselekményt is elkövetnek (például rágalmazás, zaklatás), akkor annak büntetőjogi szankciói is lehetnek. Bármilyen későbbi lépés érdekében célszerű az oldalt (képernyőképet) még annak jelentése (és remélhető eltávolítása) előtt lementeni. Hogyha jogi eljárást szeretnének indítani, akkor be kell szerezniük egy közjegyzői ténytanúsítványt arról, hogy abban a pillanatban a jogsértő tartalom azon az oldalon szerepelt [6, 11, 16].

5. Védekezés a visszaélések ellen

A leírt trükkök ismerete segít abban, hogy hasonló átverési kísérletek esetén gyanakodjunk, ugyanakkor érdemes összefoglalni a legfontosabb lehetséges védekezési lépéseket is.

5.1. Biztonsági intézkedések

Az álprofilokkal megvalósítható visszaélések elleni védekezés során is szükséges az alapvető biztonsági intézkedések betartása.

Gondoskodjunk adataink védelméről, közösségi oldalainkat védjük erős jelszóval, és használjuk ki a közösségi oldalak más programok által nyújtott biztonsági funkciókat (például adatvédelmi beállítások, kétfaktoros hitelesítés). Jelszavunkat semmilyen körülmények között ne adjuk ki másnak, még a „szerelem hevében” sem.

Gondoljunk bele abba, hogy mennyire bajban leszünk akkor, ha a kamureg bejut a profilunkba, megváltoztatja a jelszavunkat, nekünk írni sem enged oda, így nem tudjuk értesíteni az ismerőseinket, ugyanakkor az előző fejezetben leírt cselekményeket az igazi profilunkkal hajtja végre. Természetesen ezt lehet és kell is jelenteni, de amíg a profil letiltásra kerül, addig a kamureg visszafordíthatatlan károkat okozhat nekünk.

5.2. Védjük magunkat és adatainkat

Mínél kevesebb személyes információt osztunk meg, annál kevesebb támpontja lesz annak, aki vissza akar élni az adatainkkal. Egy álprofil készítésénél a kamuregnek még olyan adatok az is hasznosak lehetnek, amikkel egyébként nem lehet nekünk ártani, ezért megosztásainkat is korlátozzuk azokra, akikkel tényleg közölni szeretnénk a tartalmat. Olyan információkat pedig végképp ne tegyünk közzé, amiket mások felhasználhatnak ellenünk.

Hogyha nem vagyunk biztosak az ismerősünk kilétében, első alkalommal kizárólag nyilvános helyen találkozzunk vele, ahol nem eshet bajunk, továbbá jó, hogyha valakinek még tudomása van a találkozás részleteiről.

Hogyha visszaélést tapasztalunk, akkor ne hagyjuk magunkat zsarolni, hanem jelentsük az esetet a közösségi oldal üzemeltetőjének és a rendőrségen.

5.3. Regisztráció közösségi oldalakon

Sokan azért nem regisztrálnak közösségi oldalakra, mert úgy gondolják, hogy akkor jobban védve vannak a közösségi oldalak segítségével elkövetett visszaélésekkel szemben.

Hogyha végiggondoljuk a *Kibaszálás, rosszindulat* alfejezetben leírtakat, a visszaélésnek egyik esetben sem feltétele az, hogy az áldozatnak igazi profilja legyen. Hogyha a kamureg tud szerezni valahonnan egy fényképet az áldozatról, és van némi információja is róla, akkor a kamuprofil igazi hiányában is el tudja készíteni. Sőt, ebben az esetben a kamureg könnyebben be tudja cserkészni az áldozat igazi ismerőseit, akik azt fogják hinni, hogy az áldozat végre regisztrált a közösségi oldalon, míg hogyha annak már lenne egy profilja, akkor talán akadna az ismerősök között olyan, aki gyanakodni kezdene, és legalább megkérdezné (ezzel pedig értesítené) az áldozatot.

5.4. Kommunikáció

Első megközelítésben furcsa lehet ebben a fejezetben a kommunikáció fontosságát hangsúlyozni. Pedig bizony fontos, ugyanis a nevünkben elkövetett cselekményekről többnyire csak akkor fogunk értesülni, ha valaki jelzi nekünk, ehhez viszont olyan viszonyban kell legyünk a – nem csak közösségi oldalas, hanem valós életbeli – ismerőseinkkel is, hogy részünkről szokatlan megnyilvánulások esetén ne vonakodjanak megbeszélni velünk a tapasztaltakat.

5.5. Visszajelölés

Lehetőleg ne jelöljünk vissza ismeretleneket. Persze lehet olyan, hogy valaki tényleg ismer, csak nem emlékszünk rá, vagy sok év után nem ismerünk rá, ilyen esetben érdemes lehet visszakérdezni, hogy honnan is ismerjük egymást.

Hogyha úgy gondoljuk, hogy a visszakérdezés túlságosan kínos helyzetbe hozhat, vagy a válasza nem volt eléggé meggyőző, de a jó viszony érdekében inkább visszajelöljük az illetőt, akkor legalább azt tegyük meg, hogy helyezzük el egy gyanús ismerősök számára készített felhasználói listában, a megosztásoknál figyeljünk arra, hogy ezzel a listával minél kevesebb információt osszunk meg, közben meg figyeljük ezen ismerősök tevékenységét.

5.6. Mikor gyanakodjunk álprofilra?

Hogyha valakiről kevés adat van, vagy kevés ismerőse van, az gyanús. Lehet persze, hogy – éppen a fentebb említett elővigyázatosságból – csak kevés adatot közöl magáról, és ismerősei azért nincsenek, mert új a profilja, de azért nem árt óvatosnak lenni.

Bejelölésnél, vagy később kérdezzünk rá azoknak a körülményeknek a kevésbé nyilvánvaló vagy közismert részleteire is, ahonnan a másik állítólag ismer. Hogyha ezeket nem ismeri megfelelően, akkor joggal gyanakodhatunk álprofilra.

Érdeemes megvizsgálni a másik által feltöltött képeket is. Hogyha a profil tulajdonosának vannak közös képei (különösen beteggelt) más személyekkel, akkor ez jó jel, viszont vegyük figyelembe, hogy a beteggelt ismerősök is lehetnek álprofilok, illetve álprofilon is el lehet helyezni (akár beteggelve) egy máshonnan lemásolt képet is. Hogyha a (profil)képek rosszabb minőségűek, ez lehet annak is a következménye, hogy sokszor voltak (más profilokról) le-fel töltögetve. Legyen gyanús továbbá az is, hogyha a képek többsége nyilvánvalóan azt a célt szolgálja, hogy imponáljon a másik nemű felhasználóknak (drága autó, kihívó női profilkép stb.).

Gyanús esetben érdemes a profil tulajdonos képeire rákeresni a Google képkeresőben, a <https://www.tineye.com/> oldalon vagy más képkeresőkben. Hogyha ugyanaz a kép több oldalhoz is tartozik, akkor vagy a profil tulajdonosa lopta a képet, vagy róla másolták, ezt ki kell deríteni.

Hogyha a profil ismerőseinek nemi aránya nagyon eltorzult, akkor lehet arra gyanakodni, hogy ez nem egy valós profil, hanem kizárólag ismerkedésre lett létrehozva. Vegyük figyelembe azt is, hogy népszerű emberek, nagyon vonzó pasik vagy nők, ritkán keresnek társat közösségi oldalon. Hogyha társkeresés esetén a profil tulajdonosa hosszú időn keresztül nem akar találkozni, vagy videochatelni, különböző ürüggyekkel (elromlott a kamera, rossz az internet kapcsolat, minden találkozásnál lebetegedik ő vagy valamelyik hozzátartozója stb.), akkor nagyon valószínű, hogy valami rejtegetnivalója van. Hogyha telefonon sem akar velünk beszélni, akkor akár a neme vagy az életkora is lehet más, mint aminek mondja magát.

Érdeemes megnézni a profil tevékenységét is. Hogyha az üzenőfalon kevés bejegyzés található, vagy ezek tipikusan reklámok, vagy a profil tulajdonosa gyakran ír mások üzenőfalára reklámszövegeket, akkor valószínűleg (ál)profilal van dolgunk.

Akkor is gyanakodjunk álprofilra, hogyha egy ismerősünk adatokat akar rólunk megszerezni, például egy teszt kitöltésével.

5.7. Nyomozás

Leírunk néhány ötletet, melynek segítségével megpróbálhatunk információkat szerezni a kamuregről.

Hogyha megvan a kamureg telefonszáma, akkor meg lehet próbálni rákeresni, hogy az kihez tartozik, bár hogyha a szám nem nyilvános, akkor nem fogjuk megtalálni. Vegyük figyelembe továbbá, hogy ha megtaláljuk, a szám akkor is lehet a kamureg valamely rokonának nevére regisztrálva.

Érdeemes megnézni a kamureg azonosítóját (többnyire az URL sorban megtaláljuk), és megnézni az adott azonosítóval rendelkező oldalakat más közösségi hálózatokon. Előfordulhat ugyanis, hogy a kamureg mindenhova ugyanazzal az azonosítóval regisztrált, de csak az egyikből csinált álprofilit például más néppel és névvel.

Megpróbálhatjuk megtudni a kamureg tartózkodási helyét is a következőképpen. Valamilyen IP Logger programmal (pl. <https://grabify.link/>) létrehozunk egy linket az álprofil oldalhoz, a kapott linket elküldjük a kamuregnek azzal a kérdéssel, hogy az-e a közösségi oldala, aki remélhetőleg rákattint, az IP Logger programban pedig megnézzük az IP címet és az annak megfelelő tartózkodási helyet.

Érdemes számításba venni azt is, hogy a kamureg lehet egy valódi ismerősünk is (persze más név alatt), vagy olyan valaki, akit nekünk ismerőseként tüntetett fel. Ilyen és hasonló esetekben érdemes lehet elemezni a kamureg ismerőseit, az azokkal kapcsolatos aktivitásait (például <https://www.facebook.com/x?and=y>).

Megkérdezhetünk a közösségi oldalon a feltételezett kamureghez közeleink tűnő barátokat arról, hogy a valóságban találkoztak-e vele, és egyes feltételezett adatokról mit tudnak, de érdemes számításba venni, hogy a barát lehet „beavatott”, vagy akár a kamureg által készített másik álprofil is.

Hogyha a képkereső nem dobott ki semmi gyanúsítást, de mi mégis gyanakszunk, a fénykép ellenőrzésére kérhetünk a kamuregtől olyan képet, amit a valóságban könnyű, képszerkesztővel viszont nehéz elkészíteni. Például, kérhetjük tőle, hogy egy általunk kért szöveget kézzel írjon le egy papírra, gyűrje össze, nyissa ki, fényképezze le és úgy küldje el.

Hogyha a kamureg azt látja, hogy gyanakszunk, elképzelhető, hogy a profiljáról letilt minket, hogy nehezítse a nyomozást. Ilyenkor megkérhetjük egy barátunkat, hogy ismerkedjen meg vele, vagy létrehozhatunk mi is egy álprofil, amivel bejelöljük és esetlegesen lebuktatjuk.

Végül, az is megtörténhet, hogy a gyanús jelek ellenére a profiltulajdonos mégsem kamureg, lehet, hogy vannak olyan körülmények, amiket mi nem látunk át, ezért addig ne hozzunk végleges döntést, amíg nem bizonyosodtuk meg a valóságról.

6. Mit tanulhatunk mindebből?

1. Az álprofil létrehozása etikátlan, szabálytalan és jogsértést valósít meg. Az, hogy mennyire elítélendő, attól függ, hogy a kamureg mire használja.
2. Az álprofilos átveréseknek nagyon sok fajtája, az ezek elleni védekezéseknek pedig számos lehetősége van, melyeket alkalmazni kell, és melyekben alapvető fontosságú az adatvédelmi és biztonsági intézkedések betartása.
3. Az álprofilos cselekedeteknek úgy a kamureg, mint az áldozat szempontjából súlyos következményei lehetnek.
4. Nagyon fontos, hogy a minket ért kisebb vagy nagyobb sérelmeket az (állítólagos) elkövetővel megfelelő módon, a másokra odafigyelve, megbeszéljük. Mindenkinek érdeke, hogy ne legyenek indokolatlan ellentétek, és együttműködünk az esetleges visszaélések kivédésében.
5. Az internetes társkeresés során vannak olyan kevésbé nyilvánvaló szempontok, melyeket fontos figyelembe venni annak érdekében, hogy csökkentsük a csalódásunk és mások indokolatlan megbántásának az esélyét. Általában társkeresésre sem érdemes álprofil készíteni, mert ezzel nem csak másokat, hanem magunkat is becsapjuk.
6. A kamureg nem feltétlen rossz ember, lehet, hogy csak menekül a valóságból, ahol bántják, és nem kap (megfelelő) támogatást. Ugyanakkor, mindenki jobban járna, ha nem készítené álprofilokat. Tehát, nem csak emberségünk követeli meg, de például ezért is közös érdekünk, hogy ne hagyjuk, hogy valakit érdemtelenül bántsanak.
7. A valóság nem fehér vagy fekete, ugyanazt más nézőpontokból is érdemes megvizsgálni, ami újszerű felfedezésekhez vezethet.

7. Módszertani következtetések

Az etikus és biztonságos internethasználat tanításának valószínűleg a legnagyobb kihívása az, hogy nem elegendő az ismereteket átadni, hanem meg is kell győzni a diákokat arról, hogy az ismereteket megfelelően használják akkor is, amikor a tanár ezt nem látja.

A cikk során láttuk, hogy mennyi következménye lehet az álprofilos visszaéléseknek, tehát az nyilvánvaló, hogy az etikus és biztonságos internethasználat tanításának keretében erről is beszélnünk kell. Egy lehetséges megközelítés, hogy a beszélgetést eleve az álprofilokkal kezdjük, amit valószínűleg a diákok sokkal érdeklődőbbben fognak fogadni, mintha az a benyomásuk lenne, hogy szabályokat akarunk rájuk zúdítani. A példákkal bemutatott álprofilos történetek érzelmileg is hathatnak a diákokra, melynek következtében lehet remélni, hogy befogadóbbak lesznek, és az ezek során megbeszélte ismereteket mélyebben, hosszabb távra meg fogják jegyezni, és alkalmazni fogják.

Az előző fejezetben láttuk azt is, hogy milyen sokféle tanulsága lehet az álprofilok megbeszélésének, melyek között vannak olyanok is, amik az internetes biztonság témakörén is túlnyúlnak, ugyanakkor rendkívül fontosak a gyermekek nevelésében, és más kompetenciákat is fejlesztenek. Például, annak elsajátítása, hogy a gyerekek képesek legyenek ugyanazt különböző nézőpontokból is elemezni, a kreativitásnak is egyik fontos feltétele [14].

Ugyanakkor, vannak korlátai is a módszer használatának. Egyrészt, az etikus és biztonságos internethasználat tanítását már korábbi korosztályokban el kell kezdeni, mint amikor az álprofilokról ilyen szinten érdemes beszélni, tehát az információk álprofilok kapcsán történő megbeszélése azok kiegészítésére és megerősítésére használható. Másrészt, az álprofilokkal kapcsolatosan elmondható információk csak töredékét képezik az etikus és biztonságos internethasználat témájában tanítandó tananyagoknak. Viszont, az álprofilok megbeszélése, a fenti tanulságokon keresztül, természetes módon vezethet át az etikus és biztonságos internethasználat más aspektusainak megbeszélésére.

Felmerül a kérdés, hogy ha a diákoknak megmutatjuk a lehetséges álprofilos (és úgy általában az internetes) visszaélési lehetőségeket, akkor nem történhet-e meg, hogy ezzel a tudással ők is visszaéléseket fognak elkövetni? Természetesen ezt nem lehet kizárni, de mivel mások úgyis elkövetnek ilyen visszaéléseket, ezért fontos, hogy diákjainkat felvértezzük ezekkel az ismeretekkel ahhoz, hogy védekezni tudjanak. Továbbá, nyilvánvalóan igyekeznünk kell meggyőzni a diákokat arról, hogy nem érdemes ilyen visszaéléseket elkövetni, mert ezzel hosszabb távon rosszul fognak járni.

Végül megjegyezzük, hogy az etikus és biztonságos internethasználat témakör tanításának sok érdekes megközelítése lehet, ebből bizonyos ismeretek álprofilok megbeszélésén keresztül történő tanítását nem az egyetlen, hanem – a fentiekben leírtak miatt – egy jó megközelítésnek gondoljuk a sok közül.

Irodalom

1. Gayer Zoltán, Balog Barabás Tibor: Flinder Boyd: Adatbiztonság, adattudatosság a közösségi hálózatokban, Médiakutató 12. évf. 3. sz., 2011, http://epa.oszk.hu/03000/03056/00044/EPA03056_mediakutato_2011_osz_01.html (utoljára megtekintve 2019.02.06.)
2. Alan S. Weber: Considerations for social network site (SNS) use in education, International Journal of Digital Information and Wireless Communications (IJDIWC) 2(4): 37-52, The Society of Digital Information and Wireless Communications, 2012 (ISSN: 2225-658X), http://www.academia.edu/8343492/CONSIDERATIONS_FOR_SOCIAL_NETWORK_SITE_SNS_USE_IN_EDUCATION (utoljára megtekintve 2019.02.06.)
3. S Adikari, K Dutta: Identifying Fake Profiles in LinkedIn, Pacific Asia Conference on Information Systems (PACIS), 2014, <https://aisel.aisnet.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1110&context=pacis2014> (utoljára megtekintve 2019.02.06.)

4. Flinder Boyd: The Birdman's Vengeful Ghost, Newsweek, 2014.05.28., <https://www.newsweek.com/2014/06/06/birdmans-vengeful-ghost-252517.html> (utoljára megtekintve 2018.10.29.)
5. Fehér Katalin: Milyen stratégiák mentén épül fel a digitális identitás? Feltáró kutatási szakasz: a munkavállalás előtt álló egyetemisták, Médiakutató, 15. évf. 2. sz., 139-154, 2014, http://epa.oszk.hu/03000/03056/00055/pdf/EPA03056_mediakutato_2014_nyar_139-154.pdf (utoljára megtekintve 2019.02.06.)
6. Bella Brigitta: Milliókat is fizethet egy hamis Facebook-profil miatt, 2015.04.30., origo.hu, <http://www.origo.hu/teve/20150421-sok-magyar-hiressegnek-van-alprofilja-a-kozossegi-oldalokon.html> (utoljára megtekintve 2018.11.02.)
7. MTV: Kamureg, <http://www.mtv.co.hu/kamureg>, (utoljára megtekintve 2018.11.04.)
8. MTV: Catfish: the tv show | 412: falesha & jacqueline, 2015.07.21., <http://www.mtv.co.uk/catfish-the-tv-show/videos/catfishthe-tv-show-412-falesha-jacqueline> (utoljára megtekintve 2018.11.02.)
9. Monica T Whitty: Anatomy of the online dating romance scam, Security Journal, October 2015, Volume 28, Issue 4, pp 443–455, Palgrave Macmillan, <https://link.springer.com/article/10.1057/sj.2012.57> (utoljára megtekintve 2019.02.06.)
10. A. Madhavi, V. Surya Narayana Reddy: Automated detection of fake profiles using simple framework: SVM, International Journal of Advance Computing Technique and Applications (IJACTA), ISSN : 2321-4546, Vol 4, Issue 1, June, Pages 176-181, 2016, <http://ijacta.in/index.php/ojs/article/view/46/38> (utoljára megtekintve 2019.02.06.)
11. Magyarország.hu: A személy elleni bűncselekmények (szabadság, emberi méltóság elleni bűncselekmények), 2016. augusztus 18., https://ugyintezes.magyarorszag.hu/ugyek/410006/420012/420013/A_szemely_elleni_buncselekmenyek_szabadsag_emberi_meltosag.html?ugy=adatvedelem.html#topicissue (utoljára megtekintve 2018.11.04.)
12. Ali M. Meligy, Hani M. Ibrahim, Mohamed F. Torky: Identity Verification Mechanism for Detecting Fake Profiles in Online Social Networks, I. J. Computer Network and Information Security, 2017, 1, 31-39, DOI: 10.5815/ijcnis.2017.01.04, <http://www.mecs-press.org/ijcnis/ijcnis-v9-n1/IJCNIS-V9-N1-4.pdf> (utoljára megtekintve 2019.02.06.)
13. Andrew Paparella, Marc Dorian, Jonathan Balthasar Lauren Effron: How NBA star, aspiring model became victims of a massive catfishing scheme out of Canada, ABCNews, 2017.04.13., <https://abcnews.go.com/Technology/nba-star-aspiring-model-victims-massive-catfishing-scheme/story?id=46755887> (utoljára megtekintve 2018.10.29.)
14. Dr. Gyarmathy Éva: Kreatív gyermek, kreatív felnőtt, Pedagógiai Esték, Szeged, 2017.05.02., <https://www.youtube.com/watch?v=fz2iQMyuwys&t=116s> (utoljára megtekintve 2018.10.31.)
15. Lauren Weigle: Shelly Chartier Vs. Chris Andersen & Paris (Roxanne) Dylan on 'Catfish', 2017.05.17., <https://heavy.com/entertainment/2017/05/shelly-chartier-catfish-chris-andersen-paris-roxanne-dylan-instagram/> (utoljára megtekintve 2018.10.29.)
16. Dr. Danyi Richárd: Így védekezzünk az álprofilok ellen!, rtl.hu, 2017.07.31., <http://rtl.hu/rtlklub/reggeli/igy-vedekezunk-az-alprofilok-ellen> (utoljára megtekintve 2018.11.02.)
17. Tari Annamária: Bullying – mit tehet a gyerek, a szülő, a tanár?, Pedagógiai Esték, Szeged, 2017.09.25., <https://www.youtube.com/watch?v=fo6sK5BY960> (utoljára megtekintve 2019.02.10.)
18. Devakunchari Ramalingam, Valliyammai Chinnaiah: Fake profile detection techniques in large-scale online social networks: A comprehensive review, Computers & Electrical Engineering, Volume 65, January 2018, Pages 165-177, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S004579061731279X> (utoljára megtekintve 2019.02.06.)
19. Berta Sándor: Hatalmas üzlet az álprofilok létrehozása, sg.hu, 2018.01.30., <https://sg.hu/cikkek/it-tech/129517/hatalmas-uzlet-az-alprofilok-letrehozasa> (utoljára megtekintve 2018.11.02.)